

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

НАРОДОЗНАВСТВО

Програма та методичні рекомендації
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Народна художня творчість”
Спеціалізації: “Народне пісенне мистецтво”
“Народне інструментальне мистецтво”

Спеціальність “Образотворче та
декоративно-прикладне мистецтво”
Спеціалізація “Декоративно-прикладне мистецтво”

Київ – 2006

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

НАРОДОЗНАВСТВО

Програма та методичні рекомендації
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність

“Народна художня творчість”

Спеціалізація:

“Народне пісенне мистецтво”

“Народне інструментальне мистецтво”

Спеціальність

“Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво”

Спеціалізація

“Декоративно-прикладне мистецтво”

Київ 2006

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру
навчальних закладів культури і мистецтв України

НАРОДОЗНАВСТВО

Програма та методичні рекомендації
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації. – Київ: “Фірма “ІНКОС”, 2006. – 60 ст.

Укладач	Н. І. Чурилова, Л. І. Шапко – викладачі ОКЗ “Лозівське училище культури і мистецтв”
Рецензенти:	В. М. Осадча – зав. кафедрою українського народного співу та музичного фольклору Харківської державної академії культури, кандидат мистецтвознавства З. А. Харченко – викладач ОКЗ “Харківське училище культури”
Відповідальний за випуск	Т. Ф. Стронько
Редактор	Л. В. Московченко

- © Чурилова Н. І.,
Шапко Л. І., 2006
- © Державний методичний
центр навчальних закладів
культури і мистецтв, 2006

Пояснювальна записка

“Пізнай самого себе” – цей вислів був написаний у багатьох храмах
Античної Греції при вході над дверима.

Речник українського народу Т. Г. Шевченко що ідею втілює у своєму
“Посланні”: “Що ми? Чиї сини? Яких батьків?”. І дійсно, коли поставити
питання, чи знаємо ми себе, свій народ, його історію, культуру, його предко-
вічні прагнення, бажання, ідеали, його душу – важко відповісти на все це.

Навчання і виховання студентської молоді неможливе сьогодні без гли-
бокого вивчення минулого українського народу, його походження, куль-
турно-побутових і громадських відношень, його художньої творчості, ду-
ховних обрядів, традицій і звичаїв, раціональних знань, набутих протягом
багатовікової трудової діяльності народу на усіх етапах існування. І така
інформація є першоосновою справжнього патріотизму. Ці та інші знання
про існування українського народу від первіснообщинного до сучасного
ладу у комплексі надає предмет “Народознавство”, який формує профе-
сійну спрямованість студентів, створює сприятливі умови для вироблен-
ня практичних умінь у використанні народних пісень, ігор, загадок тощо
для розробки і підготовки художньо-масових заходів, що пропагандують
українське мистецтво і націлені на формування духовної культури.

Програма з предмета “Народознавство” розрахована на студентів
вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації училищ культури і
мистецтв на основі базової і повної загальної середньої освіти.

Ця програма укладена з урахуванням вимог Державного стандар-
ту нормативного предмета “Народознавство”, розробленого робочою
групою обласного комунального закладу “Лозівське училище культури
і мистецтв”, затвердженої Міністерством освіти і науки України, і реко-
мендована для впровадження у практику даного навчального предмета
у відповідних вищих закладах освіти.

При підготовці програми врахований принцип комплексного ви-
вчення студентами спеціальних предметів, що передбачає оволодіння
ними поряд з “Народознавством” низки інших спеціальних дисциплін:
“Організація та методика культурно-дозвілєвої діяльності”, “Деко-
ративно-художнє оформлення”, “Культурологія”, “Історія мистецтв”,
“Розшифровка народних пісень”, “Диригування та читання партитур”.

Дана програма враховує також зміни, що відбулися у викладанні
“Народознавства” у відповідних вищих навчальних закладах, специфі-
ку фахової підготовки студентів з мистецького напрямку. Основна ро-
бота викладача зі студентами проводиться безпосередньо на заняттях.

Основною формою проведення занять є групові, лекційні, лабораторно-практичні, індивідуальні заняття з викладачем, але для творчого осмислення ідей і положень курсу “Народознавство” студенти обов’язково самостійно готуються до занять.

До програми додається перелік понять і основних вмінь, знання яких обов’язкове для кожного студента, а також список літератури з курсу “Народознавство”.

Критерієм оцінки знань, умінь і навичок студента є не стільки обсяг матеріалу, що залишився у пам’яті, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, активно і творчо використовувати в позанавчальній ситуації, самостійній роботі.

Для спеціальності 5.020104 “Народна художня творчість”

Програма розрахована на 135 годин за навчальним планом, з яких 95 годин аудиторних (лекційних – 33, лабораторно-практичних – 50, індивідуальних – 6, підготовка проекту курсової роботи – 6) та 40 годин самостійної роботи.

Кількість годин, із них						Розподіл по курсам і семестрам		
Загальний обсяг годин	Самостійна робота	Аудиторні заняття			Курсові та індивідуальні заняття	I курс		
		Усього	Лекційні уроки	Лабораторно-практичні		2 сем. 21 тижнів	3 сем. 17 тижнів	4 сем. 20 тижнів
135	40	95	33	50	6/6	1	2	2

У ній подано орієнтовний тематичний план з розподілом навчального часу на вивчення окремих тем за курсами і семестрами навчання. Викладачу за погодженням з цикловою комісією надається право змінювати до 20 % кількості годин, передбачених для викладання тем курсу у межах навчального плану.

Передбачаються контрольні уроки, іспит і захист курсового проекту.

Зміст програми розглянутий і схвалений на засіданні циклової комісії профілюючих дисциплін обласного комунального закладу “Лозівське училище культури і мистецтв”, протокол № 4 від 4 березня 2005 року.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН для спеціальності 5.020104 “Народна художня творчість”

НАЗВА РОЗДІЛУ, ТЕМИ	Кількість годин				
	Усього	Лекційні	Лабораторно-практичні	Індивідуальні	Самостійні
1	2	3	4	5	6
II семестр					
ВСТУП. Організаційне заняття.					
Т. 0.1. Українське народознавство. Зародження. Розвиток. Перспективи.	1	1	–	–	–
Розділ I. Основні етапи етнічної історії. Становлення і розвиток					
Т. 1.1. Український етнос у часі і просторі.	1	1	–	–	–
Т. 1.2. Формування української народності і нації.	1	1	–	–	–
Т. 1.3. Історико-етнографічне районування України та етнографічні групи.	1	1	–	–	–
Розділ II. Світ уявлень та вірувань					
Т. 2.1. Світогляд людини. Народні вірування, демонологія.	2	1	–	–	1
Т. 2.2. Рослинний і тваринний світ у народній уяві.	2	–	1	–	1
Т. 2.3. Релігійні вірування українців.	1	–	1	–	–
Розділ III. Господарство і матеріальна культура					
Т. 3.1. Поселення землеробської людності України.	1	1	–	–	–
Т. 3.2. Сільський двір.	1	1	–	–	–
Т. 3.3. Житло в духовному світі селянина.	2	–	1	–	1
Т. 3.4. Народні заняття. Види господарської діяльності.	1	1	–	–	–
Т. 3.5. Розвиток ремесел і промислів.	3	–	1	1	1
Т. 3.6. Господарське начиння.	2	1	–	–	1
Т. 3.7. Українська народна кухня.	2	–	1	–	1
Т. 3.8. Традиційний український одяг.	1	–	1	–	–

НАЗВА РОЗДІЛУ, ТЕМИ	Кількість годин				
	Усього	Лекційні	Лабораторно-практичні	Індивідуальні	Самостійні
1	2	3	4	5	6
Розділ IV. Духовна культура українського народу					
Т. 4.1. Старовинна обрядовість	6	–	4	–	2
КОНТРОЛЬНИЙ УРОК	1	–	1	–	–
Всього за II семестр:	29	9	11	1	8
III семестр					
Т. 4.2. Народний календар та старовинні свята.	37	–	28	5	4
КОНТРОЛЬНИЙ УРОК	1	–	1	–	–
Всього за III семестр:	38	–	29	5	4
IV семестр					
Т. 4.3. Сімейний та громадський побут	1	1	–	–	–
Т. 4.4. Українська громада	1	1	–	–	–
Т. 4.5. Звичаєве право.	1	1	–	–	–
Т. 4.6. Традиції земельної оренди та особистого найму.	1	1	–	–	–
Т. 4.7. Осередки громадського спілкування.	1	1	–	–	–
Т.4.8. Народні знання.	5	1	3	–	1
Т. 4.9. Усна народна творчість.	5	2	2	–	1
Т. 4.10. Культура традиційна і сучасна.	1	1	–	–	–
Розділ V. Культура і побут інших народів України					
Т. 5.1. Особливості культури і побуту інших етнічних народів.	2	1	–	–	1
Розділ VI. Українці у діаспорі					
Т. 6.1. Етапи поширення української еміграції та її чисельність.	1	1	–	–	–
Т. 6.2. Соціальна адаптація і асиміляція громадсько-політичного життя української еміграції. Збереження і розвиток національної духовності і культури за межами України.	1	1	–	–	–

НАЗВА РОЗДІЛУ, ТЕМИ	Кількість годин				
	Усього	Лекційні	Лабораторно-практичні	Індивідуальні	Самостійні
1	2	3	4	5	6
Розділ VII. Красзнавство					
Т. 7.1. Історія рідного краю.	3	2	1	–	–
Т. 7.2. Етнографічні особливості батьківщини.	2	2	–	–	–
Т. 7.3. Традиційна і сучасна культура Харківщини.	6	6	–	–	–
Т. 7.4. Моя сім'я.	6	–	4	–	2
КУРСОВА РОБОТА	29	–	–	6	23
ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	2	2	–	–	–
Всього за IV семестр:	68	24	10	6	28
ВСЬОГО НА ПРЕДМЕТ:	135	33	50	6/6	40

Для спеціальності 5.020208 “Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво”

Програма розрахована на 108 годин за навчальним планом, з яких лекційних – 44, лабораторно-практичних – 30 годин та 34 години самостійної роботи.

Кількість годин, із них						Розподіл по курсах і семестрах	
Загальний обсяг годин	Самостійна робота	Аудиторні заняття			Курсові та індивідуальні заняття	II курс	
		Усього	Лекційні уроки	Лабораторно-практичні		III сем. 17 тижнів	IV сем. 20 тижнів
108	34	74	44	30	2	2	

Порядок розглядання тем змінюється у зв'язку з іншим розподілом годин за навчальним планом.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
для спеціальності 5.020208

“Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво”

НАЗВА РОЗДІЛУ, ТЕМИ	Кількість годин				
	Усього	Лекційні	Лабораторно-практичні	Індивідуальні	Самостійні
1	2	3	4	5	6
III семестр					
ВСТУП. Організаційне заняття.					
Т. 0.1. Українське народознавство. Зародження. Розвиток. Перспективи.	1	1	-	-	-
Розділ I. Основні етапи етнічної історії. Становлення і розвиток					
Т. 1.1. Український етнос у часі і просторі.	1	1	-	-	-
Т. 1.2. Формування української народності і нації.	1	1	-	-	-
Т. 1.3. Історико-етнографічне районування України та етнографічні групи.	1	1	-	-	-
Розділ II. Світ уявлень та вірувань					
Т. 2.1. Світогляд людини. Народні вірування, демонологія.	2	1	-	-	1
Т. 2.2. Рослинний і тваринний світ у народній уяві.	2	-	1	-	1
Т. 2.3. Релігійні вірування українців.	1	-	1	-	-
Розділ III. Господарство і матеріальна культура					
Т. 3.1. Поселення землеробської людності України.	1	1	-	-	-
Т. 3.2. Сільський двір.	1	1	-	-	-
Т. 3.3. Житло в духовному світі селянина.	3	-	1	-	2
Т. 3.4. Народні заняття. Види господарської діяльності.	1	1	-	-	-
Т. 3.5. Розвиток ремесел і промислів.	3	-	1	-	2

НАЗВА РОЗДІЛУ, ТЕМИ	Кількість годин				
	Усього	Лекційні	Лабораторно-практичні	Індивідуальні	Самостійні
Т. 3.6. Господарське начиння.	2	1	-	-	1
Т. 3.7. Українська народна кухня.	4	-	2	-	2
Т. 3.8. Традиційний український одяг.	1	-	1	-	-
Розділ IV. Духовна культура українського народу					
Т. 4.3. Сімейний та громадський побут	1	1	-	-	-
Т. 4.4. Українська громада	1	1	-	-	-
Т. 4.5. Звичаєве право.	1	1	-	-	-
Т. 4.6. Традиції земельної оренди та особистого найму.	1	1	-	-	-
Т. 4.7. Осередки громадського спілкування.	1	1	-	-	-
Т. 4.8. Народні знання.	6	1	3	-	2
Т. 4.9. Усна народна творчість.	6	2	2	-	2
Т. 4.1. Старовинна обрядовість	7	-	4	-	3
КОНТРОЛЬНИЙ УРОК					
Всього за III семестр:					
	50	17	17	-	16
IV семестр					
Т. 4.2. Народний календар та старовинні свята.	28	10	10	-	8
Т. 4.10. Культура традиційна і сучасна.	3	1	-	-	2
КОНТРОЛЬНИЙ УРОК					
	1	-	1	-	-
Розділ V. Культура і побут інших народів України					
Т. 5.1. Особливості культури і побуту інших етнічних народів.	3	1	-	-	2
Розділ VI. Українці у діаспорі					
Т. 6.1. Етапи поширення української еміграції та її чисельність.	1	1	-	-	-
Т. 6.2. Соціальна адаптація і асиміляція громадсько-політичного життя української еміграції. Збереження і розвиток національної духовності і культури за межами України.	1	1	-	-	-

НАЗВА РОЗДІЛУ, ТЕМИ	Кількість годин				
	Усього	Лекційні	Лабораторно-практичні	Індивідуальні	Самостійні
Розділ VII. Кращеознавство					
Т. 7.1. Історія рідного краю.	4	2	1	–	1
Т. 7.2. Етнографічні особливості батьківщини.	2	2	–	–	–
Т. 7.3. Традиційна і сучасна культура Харківщини.	8	6	–	–	2
Т. 7.4. Моя сім'я.	7	2	2	–	3
КОНТРОЛЬНИЙ УРОК	1	1	–	–	–
Всього за IV семестр:	58	27	13	–	18
ВСЬОГО НА ПРЕДМЕТ:	108	4	30	–	34

Зміст тем програми

ВСТУП. ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ.

Тема 0.1. Українське народознавство. Зародження. Розвиток. Перспективи.

- Предмет “Народознавство” як наука про культуру, побут народу, його етнічний склад, походження, його взаємодію з іншими народами, традиції, звичаї, культурні надбання.
- Завдання етнографії. Методи дослідження.
- Розділи народознавства.
- Зв'язок етнографії з іншими науками.
- Проблеми етнографії та перспективи розвитку у сучасних умовах відродження і становлення української держави.

РОЗДІЛ I. ОСНОВНІ ЕТАПИ ЕТНІЧНОЇ ІСТОРІЇ. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК

Тема 1.1. Український етнос у часі і просторі

- Різноманітність населення за етнічним складом.
- Українці – один із найбільших народів Європи, другий за чисельністю слов'янський народ, який належить до слов'янської групи індоєвропейської етнолінгвістичної сім'ї:
 - а) основний етнічний масив формування українського народу;
 - б) етнічні групи українців, котрі проживають за межами основного етнічного масиву;
 - в) субетнічні групи.
- Міграційні процеси, які вплинули на чисельне і географічне розміщення, характер природного відтворення, етнокультурні взаємини та адміністративно-політичне розмежування української етнічної території у минулому.

Тема 1.2. Формування української народності і нації

Перші сліди перебування людини на сучасній території. Давні слов'яни – автохтони Східної Європи.

Ранній палеоліт. Пізній палеоліт. Неоліт. Трипільська культура. Кіммерійці. Скіфи. Сармати. I тис. до н.е. Зарубинецька та Черняхівська культури. Анти (руси, роси). Венеди – IV–VII ст., III–IV ст. (готи, гуни). Феодальні відносини (виникнення племінних союзів). IX ст. – Виникнення держави Київська Русь.

Концепції походження українців і української держави

- Азіатське походження
- Норманське.
- Антропологічні дослідження, щодо поділення України на області: центральноукраїнську; Валдайську (або деснянську); ільмено-дніпровську; нижньодніпровсько-пруську; карпатську (за В. Д. Дяченком).
- Походження українців від племен часів первіснообщинного ладу.
- Формування слов'янської спільності від семи українських племен (полян, древлян, сіверян, волинян, тиверців, білих хорватів та уличів, згаданих у “Повести временных лет”.

- Етногенез українського народу, оснований на ідеї автохтонності (за М. С. Грушевським).
- Концепція походження українців за теорією радянської історіографії.
- Особливість ранньої етнічної історії українців за часів Київського, Переяславського, Чернігово-Сіверського, Волинського та Галицького князівств у XII–XIII ст.
- Вплив на характер формування української народності агресивної політики Литви, Польщі, Туреччини, Угорщини та інших країн.
- Вплив монголо-татарських навал у XIV–XV ст.
- Україна в умовах політичної роздробленості етнічної території.
- Новий погляд на етногенез стародавніх слов'ян (предків українців – давньоруську народність) за часи князювання Олега.
- Утворення у XV–XVI ст. центру українського козацтва – Запорізької Січі.
- Розширення етнічної території України за рахунок північно-східних земель – Слобідської України.
- Визвольна війна українського народу 1648–1654 рр. Переяславська Рада і об'єднання українських земель з Російською державою.
- Вплив перемоги над Туреччиною 1768–1774 та 1787–1791 рр. на розвиток України.
- Поєднання правобережної і лівобережної України 1795 року.
- Роль Т. Г. Шевченка, І. Франка, М. Коцюбинського, Л. Українки, П. Грабовського, С. Подолинського у розвитку етнографічної думки на Україні. Значення етнографічних досліджень П. Чубинського, М. Сумцова, Ф. Волкова, В. Шухевича, М. Костомарова, Я. Головацького, В. Охрімовича, П. Е. Фіменка, академіків М. Біляшівського, А. Лободи, Д. Яворницького, Д. Багалія, В. Гнатюка. Сучасний стан етнографічних досліджень.
- Роль української мови у становленні української народності. Територіально-діалектне поширення української мови. Етнічна консолідація українського народу. Формування української літературної мови. Розширення сфери вживання української та інших мов народів України. Закон про мови.

Тема 1.3. Історико-етнографічне районування України та етнографічні групи

- Україна як поліетнічна держава.
- Вплив територіального аспекту і характеру історичного розвитку окремих районів України, природно-географічні умови.
- Процес формування населення.
- Районування України: Наддніпрянщина, Поділля, Полісся, Слобожанщина, Лівобережжя і Південь (Таврія), Волинь, Прикарпаття і Закарпаття, Буковина, Покуття, Галичина.
- Етнографічні групи: гудули, лемки, бойки, литвини, поліщуки та інші (мегаетноніми і мікроетноніми). Топоніми, антропоніми.
- Сучасний етап розвитку і національні відносини (росіяни, поляки, єврейське населення, кримські татари, гагаузи, греки, караїми, чехи, словаки, серби, угорці, болгары, молдовани і румуни, німецькі поселення, грузини, вірмени, узбеки та інші народи).

РОЗДІЛ II. СВІТ УЯВЛЕНЬ ТА ВІРУВАНЬ

Тема 2.1. Світогляд людини. Народні вірування, демонологія

- Світогляд як ставлення людини до себе та інших людей (переконавання, знання, прагнення, сподівання).
- Загальне бачення і розуміння людини у світі. Оцінка себе і довкілля.
- Індивідуальний світогляд, світогляд великих і малих груп (націй, етнічних груп, родин тощо).
- Світогляд у різні історичні періоди з позиції конкретно-історичних, соціальних і регіональних особливостей.
- Уявлення як образ предмета чи явища, який міг сприйматися раніше і відтворюватися у пам'яті, або створений уявою.
- Вірування як релігійні уявлення людей.
- Трагування душі у дохристиянські часи. Походження та існування.
- Доля як душа предків. Старовинний культ предків. Існування і місце перебування долі.
- Забобони – численні вірування, пов'язані з пересторогами, обмеженнями, табу тощо.
- Ворожіння – засоби вгадування долі.
- Сон як попередження долі (тлумачення знахарські і побутові).
- Обереги.
- Демонологія як сукупність уявлень, оснований на вірі в духів, демонів, які шкодять або сприяють людині у її справах (блуд, богині, домовик, вії, злидні, мара, русалка, упир, лісовик тощо).

Тема 2.2. Рослинний і тваринний світ у народній уяві

- Флора – символічне й прагматичне. Світ рослин у господарській діяльності, харчуванні і лікуванні.
- Рослини у широкому комплексі традиційних вірувань, звичаїв, забобонів. Обрядові дії та повір'я, пов'язані з рослинами.
- Рослинні мотиви та образи в українському фольклорі та обереговій символіці (барвінок, васильки, верба, калина, дуб, мак, полинь, папороть, тополя, часник тощо).

- Фауна як об'єкт персоніфікації.
- Світ тварин у традиційних уявленнях українців. Вірування у представників тваринного світу як безкорисливих помічників або злих ворогів людини.
- Образи птахів, плазунів, звірів тощо в українському фольклорі, наукові сюжети про різноманітних представників тваринного світу (бджола, жаба, ворон, зозуля, гадюка, півень, кіт, ластівка, ін).

Тема 2.3. Релігійні вірування українців

- Історичний підхід щодо розуміння ролі релігії у житті українців.

Передхристиянський період.

- Українська міфологія як сукупність переказів про живу природу та людину. Міфи про походження явищ природи, людини (антропогенічні), богів (теологічні), Всесвіту (космогонічні), про неминучу загибель світу (есхатологічні).
- Язичницькі вірування. Природні стихії і явища, що максимально наближалися до щоденного побуту селян. *Анімізм* як віра у наявність душі у кожній речі або явищі. *Фетишизм* як віра у надприродні властивості предметів і речей. *Тотемізм* як сукупність релігійних вірувань про надприродне існування зв'язків між родовою групою людей і певним видом рослин чи тварин. Язичницькі обереги.
- Культурні як релікти давньослов'янських вірувань, які пов'язані з міфологічним мисленням (культ вогню, непочатої води, наговореної води та ін.).
- Космогонічні уявлення як система міфологічних вірувань та поглядів на сутність і походження небесних тіл сонячної системи та зірок. Зони поділу всесвіту: небо, земля, підземний світ, язичницькі уявлення.
- Культ Великої матері. Культ Берегинь.
- Багатобожжя.
- Прийняття християнства і поєднання християнських релігійних явищ із язичницькими.

РОЗДІЛ III. ГОСПОДАРСТВО І МАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРА

Тема 3.1. Поселення землеробської людності України

- Поселення як важливі елементи традиційної культури.
- Типи поселень землеробської людності України.
- Зони – північна, центральна, південна, карпатська, гірська, які виділялися наприкінці XIX – поч. XX ст., та рядові, радіальні, шнурові, квартальні поселення.
- Село – давній і найпоширеніший тип поселення. Сельбище, центр, культова споруда, культурно-освітні об'єкти.
- Форми сільських поселень (безсистемна, розсіяно-гніздова, скупчена).
- Малодвірні поселення (кут, хутір, пасіка, зимовик, присілок, виселок, урочище).
- Типи народного житла. Північноукраїнський (поліський), центральноукраїнський, правобережний лісостеповий, західноукраїнський (карпатський), південноукраїнський степовий і центральноукраїнський лівобережний лісостеповий.
- Господарські споруди села (олійниці, млини, вітряки, ін.).
- Громадські споруди села (лавки, криниці, шинки тощо).

Тема 3.2. Сільський двір

- Народна архітектура – оригінальна за формами: втілення національних і духовних цінностей народу.
- Двір як варіант поєднання життя з господарськими спорудами. Типи двору. Забудова. Двір і вулиця. Огорожа двору.
- Хата – загальнопоширена житлова споруда. Типи хат у різних районах України.
- Інтер'єр хати. Внутрішнє планування (піч, вікна, парадний кут, спальне місце тощо). Будівельні матеріали для хати. Декоративне оздоблення хати. Хатні меблі.
- Колодязі. Криниці. Декоративне оздоблення та берегова символіка криниці.
- Господарські споруди (двір, хлів, скотник, курник, сінник, ін.).

Тема 3.3. Житло в духовному світі селянина

- Житлова обрядовість. Будівництво житла – найважливіша подія.
- Вибір місця для нової хати, вибір часу для закладання житла, закладини, закладини сволака. Будівництво. Завершення будівництва. Новосілля.
- Символіка житла. Естетична і магічна функції.

Тема 3.4. Народні заняття. Види господарської діяльності

- *Землеробство* – головний вид традиційної господарської діяльності українців – нації зі стародавньою високорозвиненою землеробською культурою.
- Види (хліборобство, городництво, садівництво).
- Системи землеробства (вирубновогнева, перелогова, триплія, оранка, яровина, озимина).
- Міри землі (десятина, волока, гона, день, лан, опруг).
- Землеробські знаряддя (борона, рало, сапа, вила, гаки, граблі, жорна, коса тощо)
- *Скотарство* як вид господарської діяльності, тісно пов'язаний із землеробством.
- Види домашньої худоби (велика рогата худоба, вівчарство, конярство, свинарство). Засоби догляду. Знаряддя. Велике значення худоби у розвитку господарства.
- *Птахівництво*. Види домашньої птиці (качки, гуси, кури, індики). Засоби догляду. Знаряддя. Значення у житті.
- Інші заняття українців. *Бджільництво* як один з найкорисніших видів традиційної господарської діяльності. Стадії розвитку. Догляд. Знаряддя. Продукт харчування.
- *Рибальство*. Роль у житті українців. Знаряддя. Засоби.
- *Мисливство*. Значення у житті. Знаряддя. Засоби.
- *Збиральництво*. *Чумацтво*.

Тема 3.5. Розвиток ремесел і промислів

- Ремесла і промисли як важливі галузі господарства. Розвиток ремесел і промислів (гончарство, металургія та обробка заліза, ковальство, золотарство, обробка шкіри, ткацтво,

веретенна та механічна прядка, обробка вовни, фарбування тканини, теслярство, стельмаство, ложкарство, гребінництво, бондарство, плетіння, кременотесний промисел, гутництво, смолокуріння, здобуток солі, папірний, дигтярний, селітровий, лісохімічний промисел тощо). Основні знаряддя праці. Технологія виготовлення виробів і виробу.

- Творчість, художня виразність, оригінальність форм, своєрідність стилістики та декору.
- Народне кольорознавство. Символіка кольорів.
- Діапазон ремесел і промислів, які збереглися до сьогодні.

Тема 3.6. Господарське начиння

- Начиння як обслуговуючий, периферійний придатак сфери харчування і житловопоселенського комплексу. Типи (хатній та дорожній).
- Хатнє начиння (зберігання та переробка зерна і борошна; приготування хліба і борошняних виробів; переробка і зберігання молочних продуктів; вживання їжі під час приготування; збирання й зберігання фруктів, овочів, коренеплодів; квашення і соління; прання, прасування, миття, купання; приготування для худоби й птиці)
- Дорожнє начиння (перенесення їжі і рідини; збирання ягід, грибів; перенесення тягарів).

Тема 3.7. Українська народна кухня

- Їжа – важлива складова частина матеріальної культури народу.
- Залежність характеру їжі від соціально-економічного становища людей, історичних умов, природно-географічного середовища, напрямку господарської діяльності тощо.
- Традиційні продукти споживання (*зернові* – жито, пшениця, гречка, просо, ячмінь, кукурудза, овес; *бобові* – горох, квасоля, боби; *овочеві* – буряк, морква, капуста тощо; *ягоди, гриби, фрукти, продукти тваринництва і птахівництва* тощо)
- Система харчування (тушкування, варіння, сушіння, соління, квашення, в'ялення та ін.)

- Повсякденна і святкова кухня. Традиційні страви. Щоденна їжа. Харчові забобони. Режим харчування. Обрядово-символічна їжа (весільна, поховальна, календарна, родинна).
- Дитячі страви.
- Гостинність.

Тема 3.8. Традиційний український одяг

- Одяг як яскраве самобутнє і культурне явище.
- Історія одягу.
- Загальнохарактерні риси українського одягу: декоративна мальовничість, створення різноманітних форм. Техніка оздоблення.
- Матеріали для одягу.
- Види одягу (глухий, розпашний; натільний, нагрудний, стеговий; верхній, нижній).
- Соціальне розшарування одягу.
- Особливості одягу: чоловічий, жіночий, дівочий, парубочий, дитячий.
- Доповнення костюма (пояси, убір голови, взуття, прикраси).
- Функції костюма у духовній культурі. Символіка костюма як складова частина народних традицій. Етнічна символіка. Регіональна специфіка. Статеві знаковість. Вікова традиція. Ознаки сімейного стану в костюмі. Соціальна символіка. Обрядова символіка.
- Народні мотиви у сучасному одязі.

РОЗДІЛ IV. ДУХОВНА КУЛЬТУРА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Тема 4.1. Старовинна обрядовість

- *Сімейні звичаї і обряди.* Обряди і ритуали, як образно-символічна форма визначення основних етапів життя людини, стадії розвитку родини в життєвому циклі. Комплекс сімейних обрядів і звичаїв як поєднання раціональних елементів народного досвіду і магічних дій.
- *Родильна обрядовість і цикли:* передродовий, власне родильний, післяродовий (роди, ім'янаречення, провідування, хрестини, зливки, пострижини).
- Виховання дітей у родині.
- *Весільна обрядовість* як справжня народна драма. Дошлюбне спілкування, сватання, умовини, оглядини, заручини, барвінкові обряди, дівич-вечір, весільний поїзд, весільні чини, бгання короваю, запросини, вирядження молодого, посад, вінчання, покривання, посаг, шлюбна ніч, колачини.
- Сучасне весілля. Поєднання народних і сучасних перспектив.
- Весільні ювілеї.
- *Поховальна обрядовість* як система дій, спрямованих на допомогу родині небіжчика в його похороні, шанування померлого та прилучення до культу предків. Частина обряду – похорон і поминки. Особливості похорону неодружених, проща, поминки.

Тема 4.2. Народний календар та старовинні свята

- Календарні свята й обряди, як складний фольклорний комплекс, в якому поєднуються раціональний досвід і релігійно-магічні вірування, високоестетичні традиції та пережиткові звичаї.
- Календар українського селянина як своєрідна енциклопедія народної мудрості, неписаний розпорядок життя хлібороба.

Січень

- Історія новолітування.
- Народний побут, магичні дії.
- Гіпотези назви місяця.
- Свята, обряди місяця:
 - *Святвечір* напередодні Різдва Христового. Основні частини вечора (вечеря – 12 пісних страв, дідух, сіно тощо).
 - *Колядування* як давній звичай зимових обходів із виконанням величально-поздоровчих пісень, колядок і речитативних формул (віршівок). “Коза”. Види колядування (дівочі, з зіркою, інші). Мотиви колядування (хліборобські, весільні, мисливські, біблійно-релігійні, ін.). Вертеп – пересувний ляльковий театр. Будова українського вертепу: “Свята” частина і “Народна” частина вертепу.
 - Новий рік. Щедра кутя. Щедрування як давній звичай засівання. Давньослов’янський звичай “Маланка” – дівоча і чоловіча. Дівочі ворожіння. Чародійна ніч. Основні частини свята.
 - Голодна кутя, або другий Святвечір.
 - Водохреща (Йордань як народний варіант християнського свята).

Народний прогностик

Лютий

- Народний побут. Магічні дії.
- Гіпотези назви місяця.
- Свята і обряди:
 - Стрітіння – старовинне свято. Основні етапи свята.
 - Масляна (млиніці, сирна неділя) – давньослов’янське свято на честь весняного пробудження природи.
 - Сиропусна неділя.
 - Жилавий понеділок.
 - Свято Власа – покровителя домашніх тварин.
 - Касянів День.

Народний прогностик.

Березень

- Народний побут. Магічні дії.
- Гіпотези назви місяця.

- Перші ознаки приходу весни.
- Свято обергіння.
- “Явдохи”
- День святого Конона.
- “Сорок Святих”
- “Теплого Олекси” тощо.

Народний прогностик.

Квітень

- Народний побут. Магічні дії. Закликання весни.
 - Благовіщення – важлива віха землеробського календаря.
 - Юрія – стародавнє свято землеробського календаря.
 - Великдень (Пасха) – найзначніше християнське свято на честь Воскресіння Ісуса Христа. Основні етапи свята:
 - Вербна неділя.
 - Білий тиждень.
 - Чистий четвер.
 - Страсна п’ятниця.
 - Великодня субота.
 - Весняна язичницька ритуалістика свята (випікання обрядового печива; фарбування яєць; ігри, танці, розваги молоді, шанування предків, аграрно-магічні очисні обряди в церкві і вдома. Розговини, Великодні дзвони; гойдалки, ігри дівочі і парубочі).
 - Красна гірка.
 - Третій день Великодня.
- Народний прогностик.

Травень

- Народний побут. Магічні дії.
 - Гіпотези назви місяця.
 - Свята і обряди:
 - Масовки, “Майові” королі і королеви, зільницький обряд – збирання лікувальних трав
 - Юрійів день (обіди в полі, дівочі ворожіння, проводи на полонину)
 - Народні веснянки – обрядові пісенні і хороводні дії (розлив води, зелений шум, зелені свята, культура предків, хліборобні мотиви тощо).
- Народний прогностик.

Червень

- Народний побут. Магічні дії.
 - Гіпотези назви місяця.
 - Свята і обряди: Трійця. Основні етапи свята. Зелені свята (завивання вінків – у четвер, клечальна субота, клечальна неділя, або “Русалки”, проводи русалок, поминання мертвих, водіння “куща” і “тополі”).
 - “Гонити шуляка” – давній господарський обряд.
- Народний прогностик.

Липень

- Народний побут. Магічні дії.
 - Гіпотези назви місяця.
 - Свята і обряди: Івана Купала (Купайло) – давньослов'янське свято літнього сонцестояння. Купайло і Марена, дівочі ворожіння, купальське зілля. Основні етапи свята. Свято Петра і Павла (Петрівки).
- Народний прогностик

Серпень

- Народний побут. Магічні дії.
 - Гіпотези назви місяця.
 - Свята і обряди: День пророка Іллі; свято першого снопа – сільськогосподарське давнє свято. Зажинки. Жнива. Обжинки. Основні етапи свята. Маковія, Спаса, Перша Пречиста.
- Народний прогностик.

Вересень

- Народний побут. Магічні дії.
 - Гіпотези назви місяця.
 - Свята і обряди: Головосіка, Семена, Друга Пречиста, Здвиження.
- Народний прогностик.

Жовтень

- Народний побут. Магічні дії.
- Гіпотези назви місяця.
- Свята і обряди: Покрови – християнське свято, Храмові свята, Дмитра – осіннє свято аграрного календаря (завершення землеробського року), ін.

Листопад

- Народний побут. Магічні дії.
 - Гіпотези назви місяця.
 - Свята і обряди: День святої П'ятниці, Кузьми-Дем'яна, св. Михайла-Архистратига, Третя Пречиста. Введення – християнське свято, що знаменує початок зимового циклу обрядовості, ін.
- Народний прогностик.

Грудень

- Народний побут. Магічні дії.
 - Гіпотези назви місяця.
 - Свята і обряди: Катерини – молодіжне свято; Андрія Первозванного (дівочі ворожіння, калита, парубочі гуляння), Наума, Сави, Варвари, Миколая – давнє землеробське календарне свято.
- Народний прогностик.
- Українські вечорниці. Організація вечорниць. Види. Дівочі і парубочі громади. Зміст вечорниць (робота, небилиці, ігри, складчина, інші розваги).

Тема 4.3. Сімейний та громадський побут

- Сім'я як споріднене об'єднання людей. Типи сім'ї (велика і мала).
- Сімейна структура (община, неподільна сім'я, патронімія).
- Господарська функція сім'ї.
- Сімейна община.
- Територіально-господарський устрій (дворище, сябрина, кумівство, побратимство (посестринство), приймацтво).

Тема 4.4. Українська громада

- Громадський побут як одна з найважливіших галузей народної культури.
- Община (громада) як соціально-побутовий колектив.
- Форми землеволодіння (общинна, громадська), займанщина, земельний переділ.
- Органи общинного самоврядування – громадський сход (віче, копа, збори).

- Отаман як виборна посадова особа.
- Громадські спільності (козацтво, братство, молодіжні громади).

Тема 4.5. Звичаєве право

- Система звичаєвого права як історично сформована сукупність правових традицій і знань, якими регулювалися стосунки і поведінка людей у сферах життя (грабіж, жіноче право, копний суд, личкування, пам'ятковий прочухан, присяга, могорич).

Тема 4.6. Традиції земельної оренди та особистого найму

- Оренда та найм як звичаї, що сягають ще давньоруських часів, як явище у сусідстві.
- Традиції оренди (скіпщина, зажин, замолот).
- Взаємодопомога як характерна риса громадського побуту українського народу. Види взаємодопомоги (толока, супруга, оденки).
- “Братчина”. Свята громадських об'єднань як традиційне зібрання сільських громад.
- “Канун” як давній звичай.
- “Свіча” як обрядове дійство.
- Храмове свято.

Тема 4.7. Осередки громадського спілкування

- Церква як культовий і головний осередок громадського спілкування.
- Ярмарок як улюблена подія.
- Корчма як старовинний заклад продажу їжі і відпочинку подорожніх.
- Куток як певна і самостійна частина села.

Тема 4.8. Народні знання

Система народних знань як важлива складова частина традиційно-побутової культури, раціональні відомості із різних галузей знань, набуті протягом багатолітньої трудової діяльності народу.

- Народна астрономія.
- Народна метеорологія.
- Народна метрологія.
- Народна медицина.
- Народна ветеринарія.
- Етноботаніка.
- Народна математика.
- Мораль і етика.
- Народна педагогіка.

Тема 4.9. Усна народна творчість

Фольклор (народна мудрість, творчість) як складова частина художньої культури народу, його неписана словесність.

- Історія розвитку фольклору.
- Основні ознаки фольклору як потреби людини у прекрасному (анонімність, варіативність, імпровізаційність, усність).
- Структура і жанровий склад фольклору.
- Поетичний фольклор (народні пісні: весільні, історичні, балади; календарні пісні: колядки, щедрівки, веснянки тощо).
- Прозовий фольклор (групи казок: про тварин, чарівні, героїко-фантастичні, побутові). Легенди і перекази – друга велика група фольклорної прози. Прислів'я і приказки. Загадки.
- Драматичний фольклор (вертеп, народний театр, ігри тощо).
- Побутування і розвиток фольклору в наш час.

Тема 4.10. Культура традиційна і сучасна

- Народні витoki професійної культури.
- Шляхи розвитку культури, починаючи з первіснообщинного ладу (архітектура і монументальний живопис; писемність і прикладне мистецтво; образотворче мистецтво, професійна музика, балетне мистецтво, театральне мистецтво, кіномистецтво, книгодрукування).

РОЗДІЛ V. КУЛЬТУРА І ПОБУТ ІНШИХ НАРОДІВ УКРАЇНИ

Тема 5.1. Особливості культури і побуту інших етнічних народів

- Господарська діяльність (основні галузі, домашнє начиння, житло і побут, художні промисли, ремесла.)
- Матеріальна і духовна культура (традиційне вбрання, особливості кулінарії).
- Громадський побут. Особливості громадського побуту (патріархальність).
- Головні традиції, обряди і звичаї. Сучасний громадський побут. Народні знання.
- Сімейні традиції і побут (форми сім'ї, звичаї і обряди. Сучасний сімейний побут).
- Сучасна культура і побут етнічних спільнот.

РОЗДІЛ VI. УКРАЇНЦІ У ДІАСПОРІ

Тема 6.1. Етапи поширення української еміграції та її чисельність

- Складова частина української діаспори.
- Чисельність і поширеність.
- Історичні умови формування.
- Етапи і мотиви еміграції (I етап – 70 рр. XIX ст., II етап – після закінчення першої світової війни, III етап – після закінчення другої світової війни).
- Східна і західна діаспори.
- Сучасні еміграційні процеси.
- Всесвітній форум українців у Києві 1992 р.
- Зв'язок з Україною.

Тема 6.2. Соціальна адаптація і асиміляція громадсько-політичного життя української еміграції. Збереження і розвиток національної духовності і культури за межами України

- Регіони еміграції.
- Господарська діяльність.
- Умови праці та життя. Житло. Одяг. Харчування.
- Роль церковної громади у шануванні традицій духовної культури. Місіонерська діяльність священнослужителів. Католицька церква – найвпливовіша серед української діаспори.
- Роль сім'ї у збереженні національної культури і етнічної свідомості. Берегиня національних традицій – жінка. Сімейний побут.
- Громадська діяльність (громадські організації, культурно-просвітницькі організації, газети, видавництва, жіночі та молодіжні організації, братства і товариства, організації взаємодопомоги).
- Народне мистецтво і художня самодіяльність (пісні, танці, художнє слово, вишивка, писанкарство, різьблення тощо). Традиційний супровід сімейних свят і обрядів піснями, танцями, розвагами.
- Самобутні хорові колективи, оркестрові колективи.
- Концерти, фестивалі, виставки народних ремесел.
- Письменники, художники, співаки, композитори тощо у діаспорі (В. Костюк, В. Барка, О. Архипенко, Е. Козак, П. Плішка, А. Добрянський (США), П. Божик, В. Кирилик, О. Івах (Канада), В. Куц, В. Вовк (Бразилія) та ін.)

РОЗДІЛ VII. КРАЄЗНАВСТВО

Тема 7.1. Історія рідного краю

- Харківщина як складова частина Північно-східного регіону України.
- Історичні мотиви заснування міста. Харків як крупний культурний і промисловий центр. Історія. Сучасне місто.
- Історичні мотиви заснування м. Лозова. Історія. Сучасне місто.
- Герб Харківщини як символічна розповідь про господарську суспільно-політичну діяльність. Герб Лозівщини.

Тема 7.2. Етнографічні особливості батьківщини

- Історико-географічні аспекти заселення краю.
- Національний склад. Статеві-вікова структура населення.
- Сімейний склад населення.

Тема 7.3. Традиційна і сучасна культура Харківщини

- Особливості обрядових свят.
- Місцеві промисли і декоративно-ужиткове мистецтво. Особливості народного стилю у виробках слобідської символіки – оберегової, обрядової.
- Особливості місцевого фольклору.
- Історичні, архітектурні і природні пам'ятники Харківщини.
- Великі рекреаційні можливості Харківської області. Туризм і краєзнавство.
- Видатні постаті Харківщини (поети, письменники, філософи, художники, актори, музиканти, виконавці тощо).

Тема 7.4. Моя сім'я

- Сім'я як першооснова суспільства. Створення і відтворення матеріальної основи власного економічного добробуту. Значення сім'ї у підтримці і збереженні багатівікових звичаїв, обрядів, традицій.
- Мій родовід. Генеалогічне дерево мого роду. Звичаї і традиції моєї сім'ї.

ПЕРЕЛІК ОBOB'ЯЗKOBИX УМІНЬ, НАВИЧOK I BПPAB, ЯKІ ПОВИHEH BИKОНУBAТИ CТУДЕНТ

Усі теоретичні знання, набуті при вивченні предмета “Народознавство”, студенти застосовують на практиці, виконуючи у комплексі все вивчене, побачене і почуте при підготовці культурно-дозвіллевих заходів, під час організації та керівництва фольклорними й іншими творчими колективами, а також при практичному опануванні видів традиційного декоративно-ужиткового мистецтва та інших форм роботи у зазначеному напрямі.

Для цього студент повинен:

- мати конспект лекцій;
- знати навчальний матеріал;
- орієнтуватися в поняттях, визначеннях, датах, подіях тощо;
- виконувати всі практичні завдання, завдання самостійної роботи;
- аналізувати сучасні народні масові заходи, порівнюючи їх з традиційними народними обрядовими святами;
- знаходити додаткові джерела інформації (журнали, газети, музейний матеріал, довідкова література, інтернет тощо);
- самостійно підготувати доповідь або реферат (за вибором студента) за вивченими темами;
- виконувати завдання індивідуальних занять;
- написати курсову роботу;
- виконувати тестові завдання різних рівнів (*I рівень* – завдання, які передбачають наявність двох варіантів відповіді типу “так – ні”, *II рівень* – завдання, що передбачають три можливі відповіді, з яких є правильною лише одна; *III рівень* – з декількох варіантів правильних відповідей вибрати найповнішу правильну відповідь);
- виявляти правильні знання, уміння, навички під час контрольних уроків;
- вести щоденник, до якого записувати спостереження, висновки, результати самостійної роботи з вивчення навчальної дисципліни “Народознавство”;
- скласти іспит з предмету.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

I рівень – початковий. Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу – елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення;

II рівень – середній. Студент відтворює основний навчальний матеріал, здатний розв'язувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності;

III рівень – достатній. Студент знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень. Студент здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності;

IV рівень – високий. Знання студента є глибокими, міцними, узагальненими, системними, студент уміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Рівень навчальних досягнень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
I. Початковий	1	Студент може розрізнити об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, виконує не більше 20 відсотків від загальної кількості тестів
	2	Студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність елементарно викласти думку, може усно відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вірний варіант відповіді (на рівні "так – ні"), може самостійно знайти відповідь у тексті підручника; виконує 20 відсотків від загальної кількості тестів

Рівень навчальних досягнень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
I. Початковий	3	Студент відтворює менше половини навчального матеріалу; за допомогою викладача виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; (здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані вміння та навички; виконує 30 відсотків від загальної кількості тестів
II. Середній	4	Студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, може виконати за зразком завдання самостійної роботи; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується в народознавчих поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу, не у повному обсязі виконує практичні і самостійні завдання, виконує 45 відсотків від загальної кількості тестів
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, символів, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, події, етапи етнографії та інше, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати під час відповіді допоміжні наочні матеріали, матеріали самостійної роботи; відповіді непослідовні та нелогічні, виконує 55 відсотків від загальної кількості тестів

Рівень навчальних досягнень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
II. Середній	6	Студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища із традиційного життя народу і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при виконанні самостійних і практичних завдань; користується додатковими джерелами; виконує 65 відсотків від загальної кількості тестів
	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал згідно з програмою, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, здатен за допомогою викладача скласти план реферату, курсового проекту, виконати його та правильно оформити; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; за допомогою викладача виконує завдання самостійної роботи та практичні завдання; виконує 75 відсотків від загальної кількості тестів
III. Достатній	8	Знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь його повна, логічна, обгрунтована, але з деякими неточностями. Здатен на рецензію відповіді іншого студента;

Рівень навчальних досягнень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
III. Достатній	8	здатен опрацьовувати матеріал самостійно, вміє підготувати реферат та захищати його найважливіші положення; виконує 80 відсотків від загальної кількості тестів
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу, але потребує консультацій з викладачем; виконує прості творчі завдання; виконує 85 відсотків від загальної кількості тестів
	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; виконує 95 відсотків від загальної кількості тестів
IV. Високий	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, вміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, вміє застосувати вивчений матеріал для винесення власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), підготуватися і самостійно виступити на задану тему.

Рівень навчальних досягнень	Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
IV. Високий	12	Визначає програму особистої пізнавальної діяльності, здатен до самостійного вивчення матеріалу; самостійно знаходить інформацію (наукова література, газетно-журнальні публікації, інтернет, мультимедійні програми тощо), самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них, самостійно виконує 100 відсотків від загальної кількості тестів.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Згідно з навчальним планом з курсу “Народознавство” студенти повинні самостійно відпрацювати 52 години. Самостійна робота передбачає подальше поглиблення студентами теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з “Народознавства”. Під час самостійної роботи рекомендується використовувати:

- матеріали краєзнавчих музеїв;
- архівні документи міста чи села;
- поточні матеріали центральних та міських засобів масової інформації, присвячених народознавчим питанням;
- підручники з предмету та етнографічні довідники;
- спогади старожилів та членів родини;
- спостереження за природою, погодою;
- матеріали телевізійних програм та програм на радіо, в яких транслюються заходи, присвячені народознавчій тематиці;
- сценарії народознавчих свят.

Орієнтовні завдання для самостійної практичної роботи за темами:

- записати сімейний обряд або звичай;
- намалювати генеалогічне родинне дерево;
- записати меню Святвечора та меню Великодня;
- записати приклади колядок, щедрівок, посівань;
- записати родинні коліскові пісні;
- записати обряди, пов’язані з першим кроком дитини, першим зубом, відлученням від материнського молока тощо;
- записати 5–6 рецептів народної медицини;
- виявити, які лікарські рослини ростуть на вашому городі;
- проаналізувати народне гуляння на Масляну, порівняти сучасне дійство з традиційним народним;
- скласти календар спостереження за погодою за один місяць, порівняти його з народними передбаченнями погоди;
- скласти схему родинних стосунків;
- записати цікаві перекази бувалих мисливців та рибалок;
- записати, які види народної творчості та ремесел були поширені у вашому краї;

- записати декілька старовинних народних ігор та розваг, характерних для вашого краю;
- записати 5–10 запозичених страв з традиційної кухні інших етнічних народів, що проживають на території України;
- виконати геометричний орнамент, до якого включити елементи оберегової символіки;
- замалювати або виконати аплікацію оберегових символів вашої родини (квіти, рослини тощо);
- виконати оригінальний проект українського двору засобами малювання або аплікації;
- якщо є можливість, доповнити музей кабінету “Народознавства” новими експонатами;
- підготувати реферат, доповідь за вивченими темами (наприклад: “Святкові страви української кухні”, “Хліб – символ добробуту, гостинності, хлібосољства”);
- записати та вивчити 7–10 народних прислів’їв або приказок, характерних для вашої місцевості, стосовно кохання, праці, людських стосунків тощо;
- записати та вивчити 5–7 народних загадок, характерних для вашої місцевості;
- записати історію вашого краю (легенди, билини, історичні довідки тощо).

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИКЛАДАЧАМ З ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ НАД КУРСОВИМ ПРОЕКТОМ

Навчальним планом з предмету “Народознавство” передбачено практичну роботу студентів з написання курсових.

Тематика курсових робіт охоплює майже всю програму з народознавства.

Студент повинен опрацювати обрану тему значно ширше, ніж вона була висвітлена на теоретичних заняттях.

Необхідно допомогти підібрати літературу, проаналізувати її і скерувати самостійну роботу з книгою в потрібному руслі.

Важливо зацікавити студента обраною темою так, щоб він не тільки розширював теоретичні знання, але й зайнявся пошуковою роботою (слідкував за пресою, новими виданнями), а також розпочав збирацьку роботу (записував пісні, прислів’я, звичаї та ін.)

Робота над курсовою проводиться з кожним студентом окремо і націлена на вибір, збір теми, збір матеріалу для курсової роботи, аналіз матеріалу, розробку плану подачі матеріалу, визначення форми подачі курсової роботи та корекцію написаної курсової роботи.

Не менш важливо націлити студента на те, щоб він бачив перспективу роботи над обраною темою. Тобто націлити його на те, щоб збір фольклору, знання народного одягу, звичаїв може стати необхідним матеріалом в майбутній роботі: в проведенні масових заходів, у роботі колективів художньої самодіяльності тощо.

Студенти повинні засвоїти, що головним у відродженні духовної культури українського народу є знання етнографічних особливостей народних традицій.

Захист курсової роботи не є тільки теоретичним викладом обраної теми, але й передбачає оформлення фрагменту вистави, запису і відтворення пісень, демонстрування предметів побуту, виробів художніх промислів Слобожанщини, постановку фрагментів обрядів тощо.

Доцільно захист курсової роботи публічним, а також запрошувати молодші курси.

За домовленістю з викладачем студент може замість письмової роботи виконати стенд, макет, альбом тощо.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ СТУДЕНТАМ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “НАРОДОЗНАВСТВО”

Робота виконується за однією з перелічених тем (або може змінюватися за домовленістю з викладачем).

Мета роботи – набуття певних знань про побут, культуру, традиції і звичаї українського народу та застосування цих знань у практичній культурно-дозвілєвій діяльності.

Для виконання курсової роботи необхідно:

1. Використовувати навчальні посібники і додаткову літературу, вивчити обрану тему, зробити необхідні нотатки.
2. Скористатися можливостями місцевої бібліотеки, природознавчих, краєзнавчих, історичних, етнографічних та інших музеїв для поглиблення знань з обраної проблеми.
3. З’ясувати місцеві традиції, свята, звичаї, народні прикмети, пісні, обряди, особливості фольклору свого регіону за обраною темою.
4. Ознайомитися з документацією про роботу клубу з питань народознавства (плани роботи, журнали, афіші, програми, сценарії, запрошення і т. д.)
5. Зібраний матеріал проаналізувати, систематизувати і викласти письмово згідно з розробленим планом за обраною темою.

Вимоги до курсової роботи

Курсова робота має таку структуру:

1. Зміст
2. Вступ (дати теоретичне обґрунтування обраної теми, значення проблеми у відродженні української культури).
3. Декілька глав (2–3) і параграфів, які розкривають теорію питання.
4. Висновки (зробити висновки і пропозиції щодо покращення цієї роботи).
5. Словник
6. Список використаної літератури
7. Додаток (дати зібраний практичний матеріал за темою – сценарії, програми, плани).

Оформлення курсових робіт повинне відповідати таким основним вимогам:

1. Робота виконується на папері стандартного формату (210 × 287 мм) і повинна бути надрукована чи написана розбірливим почерком.
2. Об’єм роботи повинен відповідати 15 сторінкам друкованого тексту і 25–30 сторінкам рукописного тексту.
3. На всі цитати, статистичні дані та інші матеріали, які використовувалися при написанні роботи, повинні бути підрядкові зноски.
4. Список використаної літератури і джерел повинен відповідати правилам бібліографічного описання.
5. Робота повинна бути зшита, мати тверду обкладинку. Титульна сторінка оформляється за встановленим зразком. Перша сторінка роботи – розвернутий план, кінець – список використаної літератури, короткий термінологічний словник.
6. Курсова робота повинна бути здана в термін, призначений викладачем.
7. Курсові роботи, виконані неохайно, з порушенням встановлених правил та термінів, розглядатися не будуть.

Кожна курсова робота повинна бути виконана самостійно і відповідати завданню.

З метою виявлення ступеня самостійності виконання курсової роботи проводяться індивідуальні заняття по виконанню робіт.

На останньому занятті проводиться захист курсової роботи.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Походження українського народу

Література:

1. Баран В. Д., Козак Д. Н., Терпиловський Р. В. Походження слов'ян. – К., 1991.
2. Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1991.
3. Дністрянський М. С. Кордони України. – Львів, 1992.
4. Етнографія України: Навчальний посібник/ За ред. С. А. Макарчика. – Львів, 1994.
5. Заставний Ф. Д. Українські етнічні землі. – Львів, 1993.
6. Ковальчук О. В. Українське народознавство. – К., 1992.
7. Крип'якевич І. Історія української культури. – К., 1994.
8. Культура і побут населення України/ За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
9. Лозко Г. Українське народознавство. – К., 1995.
10. Петров В. П. Етногенез слов'ян. – К., 1972.
11. Смолій В. Н., Гурій О. І. Як і коли почала формуватися українська нація? – К., 1991.
12. Українська минущина: Ілюстрований етнографічний довідник. К., 1994.
13. Українське народознавство/ За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.
14. Чмихав М. О., Кравченко Н. М., Черняков І. Т. Археологія та стародавня історія України. – К., 1992.

2. Етнічний склад населення України

Література:

1. Бойківщина: Іст.-етногр. дослідження/ За ред. Ю.Г. Гошка. – К., 1983.
2. Гуцульщина: Іст.-етногр. дослідження/ За ред. Ю.Г. Гошка. – К., 1987.
3. Етнографія Києва і Київщини: Традиції і сучасність. К., – 1986.
4. Етнографія України: Навчальний посібник/ За ред. С. А. Макарчика. – Львів, 1994.
5. Ковальчук О. В. Українське народознавство. – К., 1992.
6. Крип'якевич І. Історія української культури. – К., 1994.
7. Культура і побут населення України/ За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
9. Лозко Г. Українське народознавство. – К., 1995.
10. Українська минущина: Ілюстрований етнографічний довідник. – К., 1994.

11. Українське народознавство/ За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва. – Львів, 1994.
12. Общественный семейный быт и духовная культура населения Полесья. – Минск, 1987.

3. Світоглядні уявлення та вірування

Література:

1. Боровський Я. Е. Світогляд давніх киян. – К., 1992.
2. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. – К., 1992.
3. Виклади давньослов'янських легенд, або міфологія/ Уклад. А. Ф. Головацький. – К., 1991.
4. Етнографія України: Навчальний посібник/ За ред. С. А. Макарчика. – Львів, 1994.
5. Ковальчук О. В. Українське народознавство. – К., 1992.
6. Крип'якевич І. Історія української культури. – К., 1994.
7. Культура і побут населення України/ За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
8. Лозко Г. Українське народознавство. – К., 1995.
9. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу: Ескіз української міфології. – К., 1992.
10. Подорожі в Українські Карпати/ Збірник. – Львів, 1993.
11. Українська минущина: Ілюстрований етнографічний довідник. – К., 1994.
12. Українське народознавство/ За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.
13. Українські народні пісні та думи. – К., 1992.
14. Українські народні прислів'я та приказки. – К., 1992.
15. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1991.

4. Релігія у житті українського народу.

Література:

1. Воропай О. Звичаї нашого народу: Етногр. нарис: У 2 т. – К., 1991.
2. Давня українська література: Хрестоматія. – К., 1991.
3. Етнографія України: Навчальний посібник/ За ред. С. А. Макарчика. – Львів, 1994.
4. Іларіон Митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. – К., 1992.
5. Ковальчук О. В. Українське народознавство. – К., 1992.
6. Костомаров М. Слов'янська міфологія // Хроніка, 2000.

7. *Наш край*. 1992. Вип. 1. С. 34–51; Вип. 2 С. 35–49; 1993. Вип. 1–2 (3–4) С. 42–62.
8. *Крип'якевич І*. Історія української культури. – К., 1994.
9. *Культура і побут населення України*/ За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
10. *Лозко Г*. Українське народознавство. – К., 1995.
11. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник*. – К., 1994.
12. *Українське народознавство*/ За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994
13. *Юнг К*. Архетипи колективного несвідомого// Читанка з історії філософії: У 6 кн. Кн. 6. – К., 1993. – С. 167–179.
14. *Брайчевський М. Ю*. Утверждение христианства на Руси. – К., 1989.
15. *Попович М. В*. Мироззрение древних славян. – К., 1985.

5. Обрядовість зимового циклу

Література:

1. *Воропай О*. Звичаї нашого народу: Етногр. нарис: У 2 т. – К., 1991.
2. *Етнографія України: Навчальний посібник*/ За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
3. *Ковальчук О. В*. Українське народознавство. – К., 1992.
4. *Крип'якевич І*. Історія української культури. – К., 1994.
5. *Культура і побут населення України*/ За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
6. *Лозко Г*. Українське народознавство. – К., 1995.
7. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник*. – К., 1994.
8. *Українське народознавство*/ За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

6. Обрядовість весняного циклу

Література:

1. *Воропай О*. Звичаї нашого народу: Етногр. нарис: У 2 т. – К., 1991.
2. *Етнографія України: Навчальний посібник*/ За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
3. *Ковальчук О. В*. Українське народознавство. – К., 1992.
4. *Крип'якевич І*. Історія української культури. – К., 1994.
5. *Культура і побут населення України*/ За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.

6. *Лозко Г*. Українське народознавство. – К., 1995.
7. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник*. – К., 1994.
8. *Українське народознавство*/ За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

7. Літні звичаї та обряди

Література:

1. *Воропай О*. Звичаї нашого народу: Етногр. нарис: У 2 т. – К., 1991.
2. *Етнографія України: Навчальний посібник*/ За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
3. *Ковальчук О. В*. Українське народознавство. – К., 1992.
4. *Крип'якевич І*. Історія української культури. – К., 1994.
5. *Культура і побут населення України*/ За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
6. *Лозко Г*. Українське народознавство. – К., 1995.
7. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник*. – К., 1994.
8. *Українське народознавство*/ За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

8. Осінні звичаї та обряди

Література:

1. *Воропай О*. Звичаї нашого народу: Етногр. нарис: У 2 т. – К., 1991.
2. *Етнографія України: Навчальний посібник*/ За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
3. *Ковальчук О. В*. Українське народознавство. – К., 1992.
4. *Крип'якевич І*. Історія української культури. – К., 1994.
5. *Культура і побут населення України*/ За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
6. *Лозко Г*. Українське народознавство. – К., 1995.
7. *Скуратівський В*. Обереги пам'яті (Народний агрокалендар): – К.: Скарбниці, 1992.
8. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник*. – К., 1994.
9. *Українське народознавство*/ За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

9. Народна педагогіка

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
2. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
3. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
4. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
5. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.
6. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
7. *Українське народознавство/* За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

10. Народні знання

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
2. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
3. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
4. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
5. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.
6. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
7. *Українське народознавство/* За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

11. Шлюб і шлюбні звичаї

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
2. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
3. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
4. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
5. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.

6. *Сявавко Є. І.* Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку, – К., 1974.
7. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
8. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчіва Р. Ф. – Львів, 1994
9. *Цимбалістий Б.* Родина і душа народу// Українська душа: ст. К., 1992.
10. *Общественный семейный быт и духовная культура населения Полесья.* – Минск, 1987.
11. *Пономарев А. П.* Развитие семьи и брачно-семейных отношений в Украине: Этносоциальные проблемы. – К., 1989.

12. Родильна обрядовість

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
2. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
3. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
4. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
5. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.
6. *Сявавко Є. І.* Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку, – К., 1974.
7. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
8. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчіва Р. Ф. – Львів, 1994
9. *Цимбалістий Б.* Родина і душа народу// Українська душа: ст. К., 1992.
10. *Общественный семейный быт и духовная культура населения Полесья.* – Минск, 1987.
11. *Пономарев А. П.* Развитие семьи и брачно-семейных отношений в Украине: Этносоциальные проблемы. – К., 1989.

13. Похоронні та поминальні обряди

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
2. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
3. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
4. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.

5. Лозко Г. Українське народознавство. – К., 1995.
6. Сявавко Є. І. Українська етнопедогогіка в її історичному розвитку, – К., 1974.
7. Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник. – К., 1994.
8. Українське народознавство/ За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчів Р. Ф. – Львів, 1994
9. Цимбалістий Б. Родина і душа народу// Українська душа: ст. К., 1992.
10. *Общественный семейный быт и духовная культура населения Полесья.* – Минск, 1987.
11. Пономарев А. П. Развитие семьи и брачно-семейных отношений в Украине: Этносоциальные проблемы. – К., 1989.

14. Морально-етичні стосунки у громаді

Література:

1. Бойківщина: Іст.-етногр. дослідження/ За ред. Ю. Г. Гошка. – К., 1983.
2. Горинь Г. Громадський побут сільського населення Українських Карпат/ (XIX – 30-ті роки XX ст.). – К., 1993.
3. Гуцульщина: Іст. етногр. Дослідження/ За ред. Ю. Г. Гошка. К., 1987.
4. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
5. Ковальчук О. В. Українське народознавство. – К., 1992.
6. Крип'якевич І. Історія української культури. К., 1994.
7. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. К., 1993.
8. Курочкін О. В. Громадський побут і звичаєвість// *Культура і побут населення України.* Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
9. Лозко Г. Українське народознавство. К., 1995.
10. Поріцький А. Я. Побут сільськогосподарських робітників півдня України. – К., 1963.
11. *Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник.* К., 1994.
12. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчів Р. Ф. – Львів, 1994
13. *Общественный семейный быт и духовная культура населения Полесья.* Минск, 1987.

15. Провідні галузі господарства

Література:

1. Бойківщина: Іст. – етногр. Дослідження/ За ред. Ю. Г. Гошка. – К., 1983.
2. Гуцульщина: Іст. – етногр. Дослідження/ За ред. Ю. Г. Гошка. – К., 1987.

3. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. – Львів, 1994.
4. Ковальчук О. В. Українське народознавство. – К., 1992.
5. Крип'якевич І. Історія української культури. – К., 1994.
6. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
7. Лозко Г. Українське народознавство. – К., 1995.
8. Мандибур М. Д. Полонинське господарство Гуцульщини другої половини XIX – 30-х років XX ст. – К., 1978.
9. Поріцький А. Я. Побут сільськогосподарських робітників півдня України. – К., 1963.
10. *Прислів'я та приказки: природа. Господарська діяльність людини.* – К., 1989.
11. *Скуратівський Василь.* Місяцелік. – К., 1993.
12. *Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
13. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчів Р. Ф. – Львів, 1994
14. *Українці: народні вірування, повір'я, демонологія.* – К., 1991.
15. *Общественный семейный быт и духовная культура населения Полесья.* Минск, 1987.
16. *Полесьє: Матеріальна культура.* – К., 1988.

16. Допоміжні заняття і промисли

Література:

1. Бойківщина: Іст. – етногр. Дослідження/ За ред. Ю. Г. Гошка. – К., 1983.
2. Глушко М. Етнографія бойківського лісосплаву // Зап. наук. т-ва ім. Т. Шевченка. – 1992. – Т. 223. С. 155–171.
3. Гуцульщина: Іст. – етногр. Дослідження/ За ред. Ю. Г. Гошка. – К., 1987.
4. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. – Львів, 1994.
5. Ковальчук О. В. Українське народознавство. – К., 1992.
6. Крип'якевич І. Історія української культури. – К., 1994.
7. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
8. Лозко Г. Українське народознавство. – К., 1995.
9. Поріцький А. Я. Побут сільськогосподарських робітників півдня України. – К., 1963.
10. *Скуратівський В. Т. Бортництво у київській Русі/* Етнографія Києва і Київщини: Традиції й сучасність. – К., 1986.
11. *Скуратівський В. Т. Розвиток пасічництва на Україні/* Нар. творчість та етногр. – 1978. № 5 С., 46–57
12. *Скуратівський В. Т. Традиційні форми пасічницьких будівель і комплексів*

- на Україні// Нар. творчість та етногр. – 1980. № 6. С. 38–44
13. *Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
 14. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчіва Р. Ф. – Львів, 1994
 15. *Полесьє: Матеріальна культура.* – К., 1988.

17. Ремесла та народні художні промисли

Література:

1. *Антонович С. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є.* Декоративно-прикладне мистецтво., – Львів, 1992.
2. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
3. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
4. *Крип'якевич І.* Історія української культури. К., 1994.
5. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. К., 1993.
6. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.
7. *Матейко К. І.* Український народний одяг. – К., 1977.
8. *Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва.* – Львів, 1969.
9. *Тищенко О. Р.* Декоративно-прикладне мистецтво України (XIII–XVIII ст.). К., 1992.
10. *Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник.* К., 1994.
11. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчіва Р. Ф. – Львів, 1994
12. *Кара-Васильєва Т. В.* Полтавська народна вишивка. – К., 1983.

18. Житло, домашнє господарство та побут

Література:

1. *Бойківщина: Іст. – етногр. Дослідження /* За ред. Ю. Г. Гошка. К., 1983.
2. *Гошко Ю. Г., Кішук Т. п., Моготич І. Р., Федька П. М.* Народна архітектура українських Карпат XV–XX ст. – К., 1987.
3. *Гудченко З. С.* Музей народної архітектури України. – К., 1981.
4. *Гуцульщина: Іст. – етногр. Дослідження /* За ред. Ю. Г. Гошка. К., 1987.
5. *Данилюк А. Г.* Українська хата. – К., 1991.
6. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
7. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
8. *Козакевич М. З.* Типи поселень на Українському Поліссі// Мат. з етногр. та мистецтвозн. Вип. 4. – 1959. С. 24–40

9. *Космічна Т. В.* Сільське житло Поділля (кінець XIX–XX ст.): Іст.-етногр. дослідження. – К., 1980.
10. *Крип'якевич І.* Історія української культури. К., 1994.
11. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. К., 1993.
12. *Лозко Г.* Українське народознавство. К., 1995.
13. *Народна архітектура Українських Карпат XV–XX ст.* – К., 1987.
14. *Симоненко І. Ф.* Поселення, садиба та житло на Закарпатті// Мат. з етногр. та худ. промислу. – 1956. Вип. 2. С. 60–109.
15. *Стельмах Г. Ю.* Історичний розвиток сільських поселень на Україні. К., 1964.
16. *Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник.* К., 1994.
17. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчіва Р. Ф. – Львів, 1994
18. *Юрченко П. Г.* Дерев'яна архітектура України. – К., 1970.
19. *Полесьє: Матеріальна культура.* К., 1988.
20. *Самойлович В. П.* Народное архитектурное творчество. – К., 1977.

19. Українське національне вбрання

Література:

1. *Воропай О.* Звичаї нашого народу: Етногр. нарис: У 2 т. К., 1991.
2. *Данилюк А. Г.* Українська хата. К., 1991.
3. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
4. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
5. *Козакевич М. З.* Типи поселень на Українському Поліссі// Мат. з етногр. та мистецтвозн. 1959. Вип. 4.
6. *Крип'якевич І.* Історія української культури. К., 1994.
7. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. К., 1993.
8. *Лозко Г.* Українське народознавство. К., 1995.
9. *Матейко К. І.* Український народний одяг. – К., 1977.
10. *Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва/* За ред. Я. П. Запаса. – Львів, 1969.
11. *Українська минушина: Ілюстрований етнографічний довідник.* К., 1994.
12. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчіва Р. Ф. – Львів, 1994
13. *Український народний одяг XVII – початку XIX ст. в акварелях Ю. Глоговського /* Упор. Д. П. Крвавич, Г. Г. Стельмашук. – К., 1988.
14. *Николаєва Т.* Украинская одежда: Среднее Поднепровье. – К., 1988.

20. Народне харчування українців

Література:

1. *Артюр Л. Ф.* Українська народна кулінарія. – К., 1977.
2. *Бойківщина: Іст. – етногр. Дослідження/* За ред. Ю. Г. Гошка. К., 1983.
3. *Гонтар Т. О.* Народне харчування українців Карпат. – К., 1979.
4. *Гуцульщина: Іст. – етногр. Дослідження/* За ред. Ю. Г. Гошка. К., 1987.
5. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
6. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
7. *Крип'якевич І.* Історія української культури. К., 1994.
8. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. К., 1993.
9. *Лозко Г.* Українське народознавство. К., 1995.
10. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* К., 1994.
11. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчіва Р. Ф. – Львів, 1994.

21. Фольклорна творчість українців

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
2. *Закувала зозуленька.* Антологія української народної творчості. – К., 1989.
3. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
4. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
5. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
6. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.
7. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
8. *Українське народознавство/* За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

22. Українська символіка та священні знаки

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.

2. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
3. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
4. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
5. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.
6. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
7. *Українське народознавство/* За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

23. Народна символіка

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
2. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
3. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
4. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
5. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.
6. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
7. *Українське народознавство/* За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

24. Народний іконопис

Література:

1. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
2. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
3. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
4. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. – К., 1993.
5. *Лозко Г.* Українське народознавство. – К., 1995.
6. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* – К., 1994.
7. *Українське народознавство/* За заг. ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горина, Р. Ф. Кирчіва – Львів, 1994.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Оцінюється за чотирибальною системою:

Оцінка **“відмінно”** ставиться, якщо студент має науковий підхід до створення роботи, аргументовано розкрив тему, користувався різноманітними джерелами інформації, зробив власні висновки і виявив особисту позицію. У роботі наданий наочний матеріал (репродукції, зразки, малюнки, діапозитиви, фотоплівки, відеоматеріали тощо). Робота оформлена відповідно до вимог.

Оцінка **“добре”** ставиться, якщо студент систематизував матеріал та інформацію щодо розкриття теми, але надав стандартну аргументацію при описуванні дій, процесів і явищ. Зробив самостійні висновки, але допустив неточності. Надав наочний матеріал. Робота належно оформлена.

Оцінка **“задовільно”** ставиться, якщо студент в основному розкрив тему. Недостатньо користувався джерелами додаткової інформації (газетами, журналами, науковою літературою тощо), наводив мало прикладів і обмежився невеликою кількістю наочного матеріалу. Робота недостатньо осмислена. Оформлена неохайно. Тему розкривав відповідно до плану, без творчого підходу.

Оцінка **“незадовільно”** ставиться, якщо студент при написанні курсової роботи користувався підручником та записами лекцій, викладав процеси і явища без пояснень, не відтворив їх послідовність. Відсутній або у недостатній кількості наочний матеріал. Робота виконана елементарно, оформлена поспіхом.

Підсумкова оцінка з предмету “Народознавство”

На основі оцінки за курсову роботу та оцінки за іспит викладач виставляє підсумкову оцінку.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Декоративно-ужиткове мистецтво України

Завдання для студента:

- Проаналізувати репродукції та відповідати на запитання. Наприклад: “Який природний матеріал використовували у народному мистецтві і для яких виробів?” (розкласти репродукції за видами мистецтва).

Тема 2. Традиційний український одяг

Завдання для студента:

- По запропонованих ілюстраціях та слайдах розподілити одягу князя, княгині, хорунжого, гетьмана, селянок, заможних жінок, а також виділити характерні орнаментальні мотиви Наддніпрянщини, Слобожанщини, Полісся, Волині, Поділля, Північної Буковини, Гуцульщини, Закарпаття тощо.

Тема 3. Український рушник як традиційний обрядовий і побутовий символ

Завдання для студента:

- Виділити рушники за видами. Дати характеристику обереговій символіці.

Тема 4. Українське весілля як старовинний сімейний обряд

Завдання для студента:

- Скласти план українського весілля.

Тема 5. Українські вечорниці як організація молодіжного дозвілля

Завдання для студента:

- Скласти план посвячення у парубоцтво.

Тема 6. Івана Купала – старовинне язичницьке свято

Завдання для студента:

- Скласти план проведення купальського свята.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Багалій Д. І.* Історія Слобідської України. – Х., 1990.
2. *Бартків А.* Роду – нема перекладу/ Рад. школа/ – 1990. – № 2.
3. *Борисенко В. К.* Весільні звичаї та обряди на Україні: історико-етнографічне дослідження. – К.: Наукова думка, 1988.
4. *Всесвітній форум українців/* Укр. світ. – 1992. № 3–6. – с.5.
5. *Даниленко С.* До питання про критерії українського народного мистецтва/ Нар. творчість і етнографія. – 1990., 33, с.29.
6. *Діти твої, Україно.* 100-річчя української еміграції до Канади. – К.: Довіра, 1992.
7. *Дорошенко О.* Із джерел народної педагогіки/ Рад. школа. – 1990 – № 11., с.29.
8. *Етнографія України: Навчальний посібник/* За ред. С. А. Макарчика. Львів, 1994.
9. *Заставний Ф. Д.* Українська діаспора (розселення українців у зарубіжних країнах. – Львів: Світ, 1991. С.120.
10. *Зубов О. І.* Аптека на нашому столі. – К.: Знання, 1982.
11. *Ігнатенко П., Руденко Ю.* Виховний потенціал народного календаря / Початкова школа. – 1990 – № 9.
12. *Климець Ю. Д.* Купальська обрядовість на Україні. – К.: Наукова думка, 1990. – 192 с.
13. *Коваль А. П.* Життя і пригоди імен. – К.: Вища школа, 1988.
14. *Коваль А. П.* Слово про слово. – К.: Рад. школа, 1986.
15. *Ковальчук О. В.* Українське народознавство. – К., 1992.
16. *Космина Т.* Жінка і хата. – Там же. – с.57–59.
17. *Кравець О. М.* Сімейний побут і звичаї українського народу: ст. етногр. нарис. – К., 1966.
18. *Кречковський Л.* Сонце – писанка /Україна, 1990, № 5.
19. *Крилюк В., Вінник М.* Мова наша солов'їна /Початкова школа. – 1991 – № 8. – с.16.
20. *Крип'якевич І.* Історія української культури. – К., 1994.
21. *Кругляк Ю. М.* Ім'я вашого міста. – К.: Наукова думка, 1978.
22. *Культура і побут населення України: Навч. Посібник/* В. І. Наулко та ін. – К.: Либідь 1991.
23. *Культура і побут населення України/* За ред. В. І. Наулка. Вид. 2-е, перероб. і доп. К., 1993.
24. *Курочкін О. В.* Традиційна громада і громадський побут українців/ Рад. школа. – 1990. – № 11.
25. *Курочкін О. В.* Новорічні свята українців: традиції і сучасність. – К.: Наукова думка, 1978.
26. *Левчук В.* Того народу джерела / Дошк. виховання – 1990. – № 8.
27. *Лікувальна сила природи /Україна. – 1984. – № 2.*
28. *Лозко Г.* Українське народознавство. К., 1995.
29. *Масенко Л. Т.* Українські імена та прізвища. – К., Знання, 1990.
30. *Мельник Л.* Національна символіка на Україні /Київський національний університет, 1989. – 23 червня.
31. *Мишанич С.* Система жанрів в українському фольклорі/ Рад. школа. – 1990 № 2.
32. *Мишанич С.* Створимо фольклорний літопис народу /Рад. школа. – 1990 36.
33. *Пересунько О.* Виховання любові до рідної мови через народні традиції/ Початкова школа. – 1990. № 6. с.15.
34. *Правдюк О.* Неповторність, самотність/ Укр. мова і література в школі. – 1991. – № 5. – с. 9.
35. *Прикмети – повір'я.* Житло, господарське начиння /Укр. світ. – 1992. – № 3–6. – с.59.
36. *Сапелян О.* Чому хліб печуть, а коровою бгають/ Жовтень. – 1989. – № 10
37. *Сергійчик В. І.* Доля української національної символіки. – К.: т-во “Знання” УРСР, 1990. (сер. 1 “Час і Суспільство” – № 2).
38. *Скуратівський В.* Березина. – К.: Рад. письменник, 1987.
39. *Скуратівський В.* Покуть. – К.: Довіра, 1992.
40. *Скуратівський.* Пам'ять родоводу / Рад. школа – 1990. – № 12.
41. *Скуратівський.* Чиї ж ми діти / Рад. школа – 1990. – № 5.
42. *Струнка М.* Українське народне житло /Рад.школа. – 1990. – № 8.
43. *Сумцов М. М.* Слобожани. Історично-етнографічна розвідка – Х., 1918.
44. *Сявакко Є. І.* Народні принципи виховання у педагогіці Софії Русової / Укр. світ – 1992, № 3–6., с.50.
45. *Сявакко Є. І.* Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку., – К., 1974.
46. *Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник.* К.; 1994.
47. *Українська народна поетична творчість* (ред. О. І. Дея. 1., 1978).
48. *Українське народознавство/* За заг. ред. Павлюка С. П., Горина Г. Й., Кирчів Р. Ф. – Львів, 1994
49. *Українські народні жартівливі пісні.* – К.: Музична Україна, 1989. – № 6.
50. *Харчук Б.* Слово і народ/ Прапор. – 1988. – № 10
51. *Чак С. Д.* Барви нашого слова. – К.: 1989.
52. *Чарієва Х.* Народні традиції у вихованні школярів/ Рад. школа – 1990., № 1, с.33.
53. *Шокало О.* Річне обрядове коло/ Укр. світ – 1992. – № 3 – 6. – с. 51.
54. *Якимович Б.* До питання про українську національну символіку/ Пам'ятки України. – 1989. – № 2. – С. 44–48.

55. *Демографический энциклопедический словарь*. – М., 1985.
56. *Дневник народных праздников Харьковской губернии*. В кн. "Харьков": Сборник. Вып. 1. – Изд-во Харьковской губернской статистической коллегии, 1887 г., с. 72–80.
57. *Красная книга Харьковской области*.
58. *Наулко В. И., Миронов В. В.* Культура и быт украинского народа. – К. 1977.
59. *Румянцева В. В.* "Эмблемы земель и гербы городов Левобережной Украины". – К., 1986.
60. *Соколова В. К.* Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев и белорусов XIX – нач. XX в.в. – М.: Наука, 1979, с. 286.

Для нотаток

Навчальне видання

НАРОДОЗНАВСТВО

Програма та методичні рекомендації
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Укладачі: Н. І. Чурилова, Л. І. Шапко

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 3,49. Наклад 150 прим.

Видавництво “Фірма “ІНКОС”
14116, м. Київ, вул. Маршала Рибалка, 10/8;
Тел./факс: (044) 206–47–29, 206–47–21
E-mail: inkos@carrier.kiev.ua,
inkos@ln.kiev.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів видавничої
продукції № 2006 від 04.11.2004 р.